

אשכולות

ביתן בלבנון אל תאמרי ילמתי כרם ביבנה

פרשת תרומה

גליון 329 | ב' באדר ה'תשע"ה
(שנה תשיעית)

כניסת שבת 17:10
צאת שבת 18:09

מלא טוב

ליהודה פין
לארוסיו

ברוכים הבאים

לתלמידי שיעור ב'
מישיבת "קרני שומרון"
המתארחים השבת
בישיבתנו

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshkolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתאל סופר
נתנאל כהן

"ושכנתי בתוכם" - הבטחה או ציווי?

הרב ניר ישי

בכל שנה, כשאנו מגיעים לפרשיות המשכן, עולה השאלה: מאי קא משמע לן? מדוע ראתה התורה צורך לפרט לנו את אופן בניית המשכן, מידותיו, צורת הכלים ומידותיהם? הרי התורה אינה ספר היסטוריה בלבד, אלא באה להורות לנו דרך חיים בכל עניין ועניין.

והנה, מצינו בתוספתא דמנחות (ז, ו-ז): "רבי יוסי אומר, כל שבעה ימי מילואים היה השולחן בטל בלא לחם, לפי שלא נגמרה מלאכתן למוצאי שבת, לא סדרו עליו את הלחם אלא בשבת בזמנו, הרי הוא אומר 'וירא משה את המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' את משה. היכן צוהו? 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. ויש להקשות: מה חידש רבי יוסי? לכאורה פשיטא שאין מלאכת המשכן נעשית עד אשר תכלה מלאכת איסוף התרומות?

רש"י (ד"ה ככל אשר אני מראה אותך) כתב וז"ל: "המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך". כלומר, לדעת רש"י יש כאן הבטחה שהבטיח השי"ת למשה רבינו על עשיית המשכן והשראת השכינה בו.

אמנם לפי התוספתא הנ"ל, הרי מפורשת שלדעת רבי יוסי הפסוק 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' הוא ציווי על עשיית המשכן, ולאחר הציווי מפורט מה עליו לעשות על מנת שתשרה שכינה במקדש.

הנצי"ב ביאר, שכל פרטי המשכן מכוונים כנגד כל פרטי העולם שברא היוצר יתברך, והוא שוכן בכלל העולם, וציוויה ה' שיעשו תואר כל העולם בבניין המשכן וכליו, והראה הקב"ה למשה תואר כל העולם כמבואר בפסוק 'ועשו לי מקדש', ובוזה שנכלל במקדש תואר העולם בכללו, היה אפשר להשכיף שכנית ה' שם - 'ושכנתי בתוכם'.

לפי דברי הנצי"ב, כל פרט מפרטי המשכן מכוון כנגד תואר העולם. לדוגמא: מה שנצטווה משה לעשות חמישים לולאות של היריעות, אינו רק לשם חיבור היריעות אשה אל אחותה, אלא כנגד בניין העולם, ואם תחסר אחת מן הלולאות, על אף שהמשכן יעמוד איתן, הרי אינו כתואר העולם ולא תהיה השראת שכינה.

כך מובנים דברי רבי יוסי במדרש: משה רבינו ראה את כל המלאכה, שלא חסר פרט קטן אחד, "כאשר צוה ה' את משה" - והיכן ציווהו? בפסוק 'ושכנתי בתוכם' - באופן שתהיה אפשרות להשראת שכינה בתוכם.

ולפי זה אפשר לבאר את הפסוק הבא: "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" - לכאורה הפסוק מיותר, ומה השמיענו בזה? אלא, מפני שיש לאמנים וליוצרים ספקות בעת יצירת הכלים, כנגד מה מכוון כל כלי, וסדר צירוף האותיות שבהם נברא העולם בחכמה בתבונה ובדעת, וזוהי חכמתו של בצלאל, שידע לכוון כל פרט במשכן וכליו כנגד תבנית העולם. וזהו "וכן תעשו" - כפי שיעשה בצלאל ועל פי הכוונת שהוא יודע.

בוזה אפשר לתרץ את צורך התורה בפירוש עבודת המשכן וכליו, וההוראה היוצאת מהם.

כשם שהמשכן וכליו גונזים בתוכם עולמות וסודות נשגבים, כך בכל התורה והמצוות ישנם עניינים, גבוה מעל גבוה, אשר רק אנשים מלאי חכמה, תבונה ודעת יכולים להבחין בהם. וחלילה לנו לזלזל אפילו בקוצו של יו"ד מכל פרט ופרט ממצוות התורה, שאין אנו יודעים כנגד מה ציוותה התורה פרטים אלו.

והנה בדורות האחרונים ירדה רוח טהרה ממרום, ורבים מעמי הארץ נחשפו להבנת ההלכה למעשה ע"פ ספרי קודש ושיעורי תורה המתפרסמים ברבים, כן ירבו. לדוגמא: כאשר אני משווה כתב סת"ם בין תפילין שנכתבו לפני חמישים שנה לבין תפילין שנכתבו לפני חמש שנים, אפשר לראות ברוב המקרים הקפדה יתרה ודקדוק בפרטי ההלכה שנכתבו בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים.

אמנם עדיין לענ"ד בדורות אלו אנו צריכים להשתדל ולדקדק במצות השמחה, שמתוכה אפשר להתעלות לדרגות רוחניות גבוהות, ואין אנו יודעים כמה נחת רוח יש לקב"ה בקיום מצוות ולימוד תורה מתוך שמחה גדולה.

חייב כגון אילו מסככיך על פתחי חנויותיהן ברשות הרבים בחג אע"פ שיש להן רשות ובא אחר והזוק בהן הרי זה חייב¹.

ובגמרא (ב"ק ל ע"א, סב ע"ב, ק"ח ע"ב) הגמרא מנסה להבין האם מדובר ברשות ב"ד או רשות דמצוה, ומכל מקום הגמרא דוחה את שיטתו של רבי יהודה ומשמע שלהלכה אין היתר כנוזק לנר חנוכה². וכן פסק הרמב"ם (נוק"מ יד, יב): "הניח החנוני נרו מבחוץ החנוני חייב אף בדמי פשתן מפני שהניח נרו מבחוץ. ואפילו בנרות חנוכה היה לו לישב ולשמור". כלומר, הרמב"ם פוסק שלא כדברי רבי יהודה, וגם אם אדם הזיק משום מצווה אין בזה פטור.

אלא שמצאנו לכאורה סתירה בדברי הרמב"ם שהרמב"ם פסק במקום אחר על פי הגמרא (ב"ק לב ע"ב) שהרץ בבין השמשות בערב שבת והזיק לחברו פטור וכן כתב הרמב"ם: "ואם היה ערב שבת בין השמשות - פטור, מפני שברשות הוא רץ כדי שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי". והנה כאן משמע בדברי הרמב"ם שיש פטור מחמת מצווה, ואם כן לא ברורה שיטת הרמב"ם, שמחד פוסק שאין פטור מחמת מצווה ולכן בנר חנוכה הוא חייב, ואילו הרץ בערב שבת פטור.

על מנת לתרץ את דברי הרמב"ם נראה להביא את דברי המרדכי (ב"ק פ"ג, סימן טל) שכותב: "ודוקא אותה מצוה דבין השמשות דאין לו שהות אבל בשאר מצוות כגון, לרוץ לביהכ"ס או לבית המדרש דישי לו פנאי אם הזיק חייב". מדעת המרדכי עולה שהפטור של המזיק בערב שבת בין השמשות אינה משום המצווה אלא משום הזמן הבהול, ודוקא משום הזמן הבהול הוא דפטור אבל בשאר מצוות כאשר אין הזמן בהול הרי שיהיה חייב.

עולה שמדברי הרמב"ם, אין כל היתר ופטור מנזיקין כאשר מזיק מחמת מצווה. ולכן בדיני שכרות בפורים קשה לומר שיהיה היתר מחמת המצווה לשתות.

היזק מחמת המנהג

מצאנו בכמה מקומות בהם יש פטור מתשלומי נזיקין מחמת המנהג. כך מצאנו בתוספות (סוכה מה ע"א, ד"ה מיד) וז"ל: "ויש ללמוד מכאן לאותן בחורים שרוכבים בסוסים לקראת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של חברו או מקלקל לו סוסו שהן פטורין שכך נהגו מחמת שמחת חתן". רואים שמחמת מנהג בני אדם מסכימים ומוחלים זה לזה על הנזק, וכל אדם שבא לשמוח עם החתן לוקח בחשבון שיקרעו בגדיו או שישברו המשקפיים וכדו'.

לעניין פורים אף מצאנו כן בדברי הבית יוסף (סימן תרצה) שהביא מדברי תרומת הדשן (סימן קי) שכתב: "שכל מאכל שלוקחים הבהורים זה מזה אפילו שלא ברשות משום שמחת פורים משעת קריאת המגילה עד לילה סעודת פורים שהם שני לילות ויום אחד, אין בהם משום גניבה ולא משום גזילה ואין להזמינו לבית דין ואין חוששין

בכל שנה ושנה במסגרת מסיבות הפורים השונות, אנו עדים לנזקים שעלולים להגרם (או שנגרמים בפועל) על ידי אותם אנשים שתויי היין. וצריך לעיין בגדר שיכור האם אפשר לחייב אותו בתשלומין או לא. אנו כמובן רק נטעם מסוגיא זו ולא במטרה לפסוק ממנה הלכה למעשה.

הגמרא (עירובין סה ע"ב) כותבת: "שיכור מקחו וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממתין אותו, מלקות מלקין אותו. כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו. אמר רב חנינא לא שנו אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם."

והנה, רואים אנו מדברי הגמרא שיש חילוק בין שיכור רגיל שמקחו מקח וממכרו ממכר, וכה"ג אם עבר עבירה שיש בה עונש ב"ד מחוייב עליה, אלא שרב חנינא חילק בין שיכור כלוט שפטור לגמרי ובין שיכור רגיל שאז מחוייב בכל הני.

השו"ע (חו"מ סימן רלה, כב) כתב: "השכור מקחו וממכרו ממכר ומתנתו קיימים ואם הגיע לשכרותו של לוט והוא העושה ואינו יודע מה עושה אין מעשיו כלום והרי הוא כמו השוטה". אמנם הרעק"א בהגהותיו שם כתב: "ומכל מקום אם הזיק לחברו - חייב", והפנה לדברי הים של שלמה (ב"ק פרק ג סימן ג) שכתב כך:

והשיכור אפילו הגיע יותר משיכרותו של לוט, מ"מ מחייב בתשלומין על כל היזקות. ומה שמסקינן בפ' הדר (עירובין סה ע"א) דשיכור כלוט פטור ממתנת ב"ד ולא מלקין אותו, היינו דפטור מדיני שמים על אותו העוון. ומ"מ מקבל דינו על מה שלא עצר ברוחו ושיכר עצמו להשתגע. אבל לפוטרו מדין היזק שמזיק לחבירו פשיטא שחייב, דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד, בין ער בין ישן, בין אונס בין רצון דאל"כ לא שבקת חיי דכל שונא ישתה וישתכר על חברו להזיקו ופטור.

הים של שלמה מבין כי כל מה שמדובר בגמ' בעירובין שפוטרת את השיכור כלוט מחיובים, היינו חיובים מדיני שמים, אבל חיובי נזיקין של בין אדם לחברו - חייב.

אמנם לגבי פורים אנו יכולים להציע שתי סיבות לפטור את המזיק בשכרותו:

- א. היזק מחמת מצוה.
- ב. היזק מחמת מנהג.

היזק מחמת מצווה

אם נניח שאכן יש מצווה להשתכר¹, יתכן ונוכל לפטור את המזיק משום עשיית המצווה.

מצאנו לגבי מצוות נר חנוכה מחלוקת בין רבי יהודה לחכמים שהובאה בתוספתא (ב"ק פ"ו, הל' כח): "וכן היה ר' יהודה אומר: בנר חנוכה פטור, מפני שהניח ברשות. וחכמים אומרים: בין זה ובין זה

² הרי"ף לא פסק כדברי ר"י והשמיט דבריו בפרק הכנסה. ומה שפסק כדברי ר"י בגמרא בשבת, כתב השלטי גיבורים שנפל טעות בדפוסים.

¹ ואין כאן המקום להאריך אם יש חיוב להשתכר או אין חיוב, ואת"ל יש חיוב מהו החיוב.

עליו" והוסיף שם הבית יוסף: "ונ"ל דהיינו לדידהו שהיו נוהגים
הבחורים כך אבל אנו שלא נהגנו כן אין חילוק בין פורים לשאר ימות
השנה לעניין זה."

רואים אנו מדבריהם שיש פטור מתשלומין והכל מבוסס על פי המנהג
הרווח. ולפי זה אף נוכל לומר, שאפילו נאמר שאין מצווה להשתכר,
אדם שהשתכר יהיה פטור מחמת המנהג.

פסק הרמ"א

הרמ"א בסימן תרצה כתב: "ויש אומרים שאם הזיק אחד את חברו
מכח שמחת פורים, פטור מלשלם".

האחרונים, ובהם המג"א והמשנה ברורה כתבו, שכל הפטור נובע אם
היה כאן פטור מחמת שמחת הפורים אבל אם התכוון להזיק הרי
שאינן כאן פטור.

המג"א (תרצה, ס"ק ז) הביא את דעת הכנסת הגדולה שחילק בין נזק
ממוני שאז פטור לבין נזק גופני שאז חייב. אמנם דעת האגודה אינו
כן דכתב הוא על מה שהבאנו לעיל מהתוספות במסכת סוכה:
"כשמשחקים הבחורים בשבת ומכין זה את זה פטורים ובלבד שלא
יתכוונו" כלומר, אפילו נזק גופני פטור.

ערוך השולחן בסימן תרצה פסק, שבימינו אין פטור זה שייך וכל
המזיק מחמת שכרותו הרי שהוא חייב.

כמו כן הרב עובדיה יוסף זצ"ל בחזון עובדיה על פורים (עמ' רו) כתב:
"מי ששתה יין בפורים ונתבסס, והתחיל לרקד ולשורר, ובתוך כדי
כך, הזיק לחברו, או טינף את בגדיו, חייב לשלם כל מה שהזיק
לחברו. ואין הבדל בזה בין פורים לבין שאר ימות השנה."

ומכל מקום, במקרה של נזק יש לפנות לדיין, לדעה מה יעשה לו.

למעלה מגדרים! למעלה מהגבלות!

ינון אברמשובילי (ד')

ינון אברמשובילי

רעיונות מתורת חב"ד

ישנה הלכה ידועה, שכאשר אנו עומדים להתפלל, עלינו להפנות את פנינו לעבר מקום המקדש בירושלים, ומי שנמצא בחוץ לארץ, צריך להפנות
את פניו לעבר ארץ ישראל, שנאמר: "והתפללו אליך דרך ארצם" (מל"א ח, מז).

דבר זה מעורר שאלה: בשביל מה כל העניינים הללו? הלוא אנחנו מתפללים אל הקב"ה, שאיננו מוגבל במקום – ונמצא בכל מקום, ככתוב: "את
השמים ואת הארץ אני מלא"! וגם התפילה עצמה, הרי היא 'עבודה שבלב', עבודה רוחנית, שאיננה קשורה למקום גשמי מוגבל! מדוע אפוא
עלינו לכרוך את התפילות עם מקום גשמי – מקום המקדש?

שאלה זו מתעוררת גם על האמור בפרשתנו – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הקב"ה ציווה לקחת "זהב כסף ונחושת", וחומרים נוספים,
ולעשות דווקא מהחומרים הגשמיים הללו משכן לו יתברך. לימים קבע הקב"ה את מקום משכנו במקום קבוע – בירושלים. מדוע קושר הקב"ה
הבלתי מוגבל את שכנתו בדברים גשמיים ובמקום גשמי?

אלא שדווקא על ידי המקום הגשמי באה לידי ביטוי גדולתו האמיתית של הקב"ה, והיותו אין סוף אמיתי – שלא חלות עליו שום הגבלות. כך
נוצר החיבור בין הגבול (העולם הגשמי, המקום) ובין הבלי גבול (הקב"ה), חיבור שיכול להיעשות רק על ידי עצמותו יתברך. וכדלהלן:

בעצם ההגדרה 'בלי גבול' טמונה הגבלה מסוימת: מי שאינו מוגבל – אינו יכול להיות מוגבל. למשל, הים הגדול נקרא לפעמים 'בלי גבול'. אמנם
זו מעלה גדולה, אבל כשצריך להצמצם לגודל של כוס, נוצרת בעיה – הים הגדול אינו יכול להיכנס במקום שגודלו כגודל כוס – והרי לנו
הגבלה!

כך במושג 'אין סוף', בעצם זה שהגדרנו דבר מסויים כאין סופי, הפירוש הוא – שאין לו סוף! כלומר, שיש לו הכל – חוץ מסוף, ואם כך הרי
שהוא חסר משהו.

וכאן טמונה גדולתו של הקב"ה – הוא אינו מוגבל לא במגבלותיו של הגבול ולא במגבלותיו של הבלי גבול. הוא למעלה מכל המושגים של זמן
ומקום, ובה בשעה הוא יכול לצמצם את עצמו לתוך גודל הזמן והמקום. אין לפני הקב"ה שום מגבלות.

סוג זה של חיבור (יחוד) בין הגבול והבלי גבול, העולם והקב"ה, נקרא יחודא תתאה, וכפי שמסביר אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה (החלק
השני בספר התניא, פרק ז): "וזהו יחודא תתאה... דהיינו שמהותו ועצמותו יתברך הנקרא בשם אין סוף ברוך הוא מלא את כל הארץ ממש בזמן
ומקום... אותה הקב"ה שאינו מוגבל בשום הגבלה, לא בגבול ולא בבלי גבול – הוא הוא זה שנכנס ומתלבש בעולם הגשמי ובהגדרות המוגבלות
שלו – אך כמוכן, שבה בעת הוא אינו מוגבל על ידם.

חיבור זה של הגבול והבלי גבול היה דווקא במקדש. המקדש היה מוגבל ויש מידות מדויקות לגודלו ולגודלם של כליו, ועם זאת אמרו חז"ל:
"מקום הארון אינו מן המידה". אף על פי שהארון היה בעל מידה קבועה – "אמתיים וחצי אורכו וגו'" – בכל זאת, כשמדדו משני צידי עד
הכתלים, היה נראה כאילו הוא אינו תופס מקום כלל.

החיבור הזה בין הגבול ובין הבלי גבול צריך להיות גם בעבודתו של יהודי. מצד אחד, התפילה היא עבודה שבלב, שלמעלה ממגבלות המקום,
ועם זאת היא צריכה להיות לכיוון מקום המקדש. כך גם בכללות העבודה, נדרש יהודי להשכין את קדושת הקב"ה לא רק בתורה ובתפילה, אלא
גם בתוך ענייני העולם, שכן דווקא בכך נוצר הקשר עם עצמותו יתברך.

ובעניין זה, מסופר כי פעם התוועדו חסידים בביתו של אחד מגדולי חסידי הצמח צדק (האדמו"ר השלישי בשושלת נשיאי חב"ד). כאשר נגמר ה"פארבייסען" (הכיבוד) מהשולחן, ציווה החסיד לשחוט את הכבש שבחצר ולהכין מבשרו את החסר.

והנה בבוקר, וזוגתו של החסיד באה אליו בפליאה: "הכבש נעלם! היכן הוא הכבש?"

"הכבש קיים. הוא פה!" אמר החסיד כשהוא מצביע על בטנו, "אלא מה? אתמול אמר הוא מָה... מָה... מָה, ואילו היום אומר הוא ה' אחד!"

רבי שמואל שטראשון מרדכי קימלמן (ב')

א.י.י. א.י.י.

ר' שמואל זאסקעביץ' (מעטה רש"ש) נולד בשנת ה'תקנ"ד (1794) והסתלק לבית עולמו ביי"א אדר ה'תרל"ב (1872). בגיל שלוש עשרה התחתן עם בתו של הגביר, ר' דוד שטראשון, שתמך בו ואפשר לו ללמוד ברגיעה. כאות תודה אימץ ר' שמואל את שם משפחתו, שטראשון. לאחר מלחמת צרפת-רוסיה חרבו משרפות היי"ש של חמיו, וכל המשפחה עברה להתגורר בוילנא. גם לאחר מות חמיו המשיך רש"ש לעסוק בתורה כאשר אשתו מפרנסת אותו במסחר. רש"ש סירב לקבל רבנות, והעדיף תחת זאת לשמש כפרנס בקהילת וילנא ולהרביץ תורה בבית המדרש שחמיו הקים עד לפטירתו.

בהגותו, הקיף רש"ש את כל הש"ס כולו, פשוטו כמשמעו. כמעט ולא דילג על אף דף, על-אחת-כמה-וכמה פרק או מסכת. גם ממסכתות ה"משנה" (היינו שאין עליהם גמרא) לא חשך עטו, ואין פרק משנה אף ממשניות זרעים או טהרות שלא העיר בהם. אמנם לכל כלל יש יוצא מהכלל והדפים עליהם לא העיר הינם: תענית כג, יבמות כק, ב"ק סב, זבחים ק, והעמודים האחרונים במסכתות ברכות, מועד קטן, מנחות וחולין. הערותיו-הגהותיו מחודדות ומשופעות בשכל ישר לצד דקדוק במילים – באופן המזכיר את הגר"א. יש לציין שקפץ על הגהותיו זעמם של אלו מן החסידים בשל הערתו בדף קז ע"א במסכתו, בבא מציעא – "מכאן סתירה קצת לבעלי דעת הגלגול"¹. לבד מידיעותיו בש"ס ופוסקים, היה רש"ש בקיא בתנ"ך ודקדוק, ואף שימש כקורא בתורה. גם מחכמות חיצוניות לא משך ידו, וידע תכונה, הנדסה, היסטוריה וגיאוגרפיה נוסף לכמה שפות בהם שלט (רוסית, פולנית וגרמנית). לצד הגהותיו על הש"ס, שהוכנסו כבר במהדורת הש"ס הראשונה של האלמנה והאחים ראם (יוער כי האלמנה ראם היתה נכדתו), כתב הגהות על המשנה, על מדרשי רבה, על שו"ע או"ח ואף על יו"ד אלא שהם עדיין בכתובים. כמו-כן, כתב חידושים על המשנה תורה לר"מ שיצאו לאור ע"י מגיד אחד שהיה מבני ביתו של הרש"ש. אלא שאותו מגיד "שכח" לציין את מקורם של חידושים אלו, והעוול תוקן רק מאוחר יותר משפורסם "מקורי הרמב"ם לרש"ש" במהדורה המלאה.

עתים הרש"ש ידייק מאות בודדת דבר שישנה משמעו של הקטע, כפי מה שמצינו בתענית ג ע"א: "שימשא בתר מיטרא כתרי מיטרי" ושמשא דביני קרחי ודקדק שה"שימשא" הראשון הכולל יו"ד פירושו שמש, אולם "שמשא" חסר היו"ד הוא מלשון "ושמתי פְּכָד שמשותיך" בישעיה (נד, יב), ששם הכוונה היא לחלונות (ואציין שלא ירדתי לסוף דעת הרש"ש כאן ואכמ"ל). כן אנו מוצאים שרש"ש מדקדק בפענוח ראשי תיבות ואף מעיר על מקומות בהם, לדעתו, נפתרו הראשי תיבות בצורה מוטעית כדאיתא בנדרים (ס ע"ב), שבריש העמוד נכתב בגמ' א"ל ולא נזכר שם האומר. והגיה הב"ח א"ל אביי, ואילו הרש"ש פתר שצ"ל אמרו ליה – היינו בני הישיבה. במקומות אחרים מפרש רש"ש מילים בודדות כמו שמצינו במעשר שני פ"ד "ומעות שהחליאו" והתקשו בפירוש "שהחליאו" כל מפרשי המשנה. ורש"ש פירש שהכוונה היא לנתקלקלו ומקור המילה הוא משום "חוליי" כמו כל "חלקה הטובה תכאיבו באכנים". על-אף שהגהות הן על הגמרא, אנו מוצאים בהן ביאורים יפים במקרא. בכבא בתרא (פ ע"א) פירש ש"באגרוף" היינו ענף, וזה נראה פשוט אם נשווה הכתוב בפ' משפטים ("...באבן או באגרוף) לפ' מסעי שם נכתב "אם באבן יד... או בכלי עץ יד". במגילה (ז ע"א) מבאר שיש הבדל בין "מדינות המלך" ל"שבע עשרים ומאה מדינה", שבמדינות המלך אחשוורוש שלט באופן ישיר, ושבע ועשרים ומאה המדינה היו כפופות לו מבחינת מסים וכו', על-כן גזירת המן היתה רק במדינות המלך. (וראה שם שהאריך בזה – בניגוד למנהגו). משנה ערוכה היא "על שלוש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר" ורגילים לומר ש"הדלקת הנר" היינו עצם המצוה של הדלקת הנר. והקשה רע"א מדוע לא אמרו "בנר" בלבד כמו שאמרו ב"חלה או בנדה". ומתוך רש"ש שאכן אין סברא שהיא יהיה להם עונש מוות על כך שלא נזהרות להדליק, אלא שהכוונה היא שאינן זהירות בהדלקת הנר מבעוד יום – ומחללות השבת באיסור סקילה.

¹ עיין שם בסוגיא. ואכן ישנן כמה דחיות פשוטות ל"סתירה" זו שמצא הרש"ש. לך נא ראה בספר "דרכי העיון" למהר"ם מאזוז שליט"א, מאמר א עמ' טז [כאשר ציין שם את דברי הרש"ש בענין הגלגול, כתב: "והמגיהים בפנים הרעישו עליו את העולם, איך פה קדוש יאמר דבר זה, דלק"מ כי הפסוק מדבר בעושים רצונו של מקום וכו', ולכן שפיר אמרין מה ביאתך בלא חטא". ותמה הגר"מ על המגיהים, שבמחכ"ת לא הבינו כוונת הרש"ש, אלא שדחה באופן אחר את הוכחתו, ע"ש. וראה עוד לו שם בנספחים שבסוף הספר, עמ' רלה-רלו. ובפשטות נראה לדחות הוכחת הרש"ש, שכונת הגמ' היא שהרגשת האדם היא שביאתו בלא חטא, שהרי אינו יודע אם יש בו חטא מגלגול קודם, ולא מדובר כאן כלל מצד האמת.] אגב, הואיל ואתא לידן, אצטט משם (עמ' טו) את ההערכה העצומה להגהותיו של הרש"ש: "הגאון הרש"ש ז"ל שכל דבריו סולת נקייה, קצר ומדויק, וכמעט רוב הגהותיו ככולן קולעות לאמיתה של תורה, וקשה למצוא תפיסה או פירא על דבריו, רק במקומות מעטים מאד". [הערת עורך].